

Kerekes Tamás

**„Okos nőt szeretni pederasztának
való gyönyörűség”**

TARTALOM

Előszó

Beszélgetőpartnerem Coco Chanel

Beszélgetőtársam Nagyezsda Krupszkaja

Beszélgetőtársam Lady Diana

Beszélgetőtársam Marlene Dietrich

Ferencz József titkos szeretője

Beszélgetőpartnerem Károly herceg

Beszélgetőpartnerem: Déry Tiborné (Kunsági Mária)

Beszélgetőtársam Romain Gary felesége

Beszélgetőpartnerem Sigmund Freud húga, Adolfine

Beszélgetőtársam Mary Churchill

Beszélgetőpartnerem: Pannonica Rothschild

Felhasznált irodalom

Előszó

Műfajteremtő kísérletnek a tanúja az olvasó, hisz interjút készíteni egy halottal éppoly reménytelen, mint horgászni vele. Szellemidézéseim tehát asztaltáncoltatásszerűek. Azért választottam az interjúnak ezt az általam kreált, új formáját, mert plasztikusabban rajzolódik ki, alkalmassint, egy-egy szereplő igazi, okos arculata, mint amit néha szoborba merevedve lát az ember.

Kerekes Tamás

Beszélgetőpartnerem Coco Chanel

„Noël Cowardnak, az írónak, egyszer szürreális élményben volt része egy légiriadó alkal-mával; az óvóhely felé igyekvő Chanel nyomában a titkárnői párnán vitték a gázmaszkját.”

- Honnan eredt nálad az alvajárás?
  - Talán azoknak a szeretetét kerestem, akik magukra hagytak.
  - Derékbőség?
  - 42 centi. Ezt igyekeztem mindvégig tartani.
  - Kollaboráltál, együttműködtél a nácikkal?
  - Ezt hamar elfelejtheted Nevem szerepelt azon a titkos listán a háború alatt, amelyet a brit titkosszolgálat, az Intelligence Service állított össze azokról a franciákról, akikhez szükség esetén teljes bizalommal lehet fordulni.
  - Hogy váltál a világ leggazdagabb asszonyává?
  - Megnyertem a parfümesatát. Ez a csata a nemzetközi bíróságokon 1947-ben ért véget, és ettől a pillanattól kezdve jogot formálhattam a világban eladott Chanel-parfümök után a bruttó forgalom 2%-ára. Így.
- (A No5 igazi illatforradalmat indított, tovább hirdetve Coco Chanel nevét a világban. Maga a tervező így vélekedik a parfüm fontosságáról: „Egy olyan nő, aki parfümöt nem visel, annak jövője sincsen” - mondta 1923-ban.)
- Öltöztetted Jean Marais második világháborús századát?
  - Igen. Jeant századával a Somme-vidékre küldték. Lásaszám kapták tőlem a bort, kardigánt, pulóvert, bakancsot, sálát, bélelt kesztyűt. Itt aztán mindenki büszke volt Jean századára, melyet egy Chanel öltöztetett.
  - 1972-ben az Elysée-palotában Pompidou és felesége - Chanel-ruhát próbálgatva - éppen a Coco Chanel életét és munkásságát bemutató kiállítás megnyitására készült, amikor híre ment, hogy a nagynevű, respektált, hatalmas példányszámú Paris Match riporterei a francia kémelhárítás aktái között Coco Chanelet kompromittáló dokumentumokra bukkantak. A kompromittálás finom francia társasjáték, korrekt szabályokkal: nemcsak kétségeket fogalmaz meg, állításokat tartalmaz, hanem lehetőség van arra is, hogy az érintettek védekezhessenek. A PM szerkesztőinek birtokába került dokumentumok szerint Channeknak Párizs német megszállása alatt, esetenként a Ritz Hotel 227-228-as szobájában, máskor máshol tartós, szenvedélyes viszonya volt Hans Günther von Dincklage báróval, német superkémmel. A Goncourt-díjas Edmonde Charles-Roux azt állította, a Spatz (Veréb) fedőnevű német ügynök - bizonyára az Abwehrről szellemesnek tartották, hogy az ügynök Edith Piaf nevének német változatát kapta - nem volt a Gestapo tagja, ám még ha az is lett volna, az biztos, hogy nem volt Coco Chanel szeretője: csak barátok és szerelmesek voltak. „Dincklage nem volt a Gestapo tagja - mondta az író egy interjúbán -, egy itteni bizottsággal állt kapcsolatban, és valóban szállított híreket. Piszkos munkát végzett. Csakhogy nem szabad elfelejtenünk, hogy háború folyt, s szerencsétlenségére ő német volt.” Az író azonban tévedett: ha szeretője volt, ha nem, a Veréb már az első világháború alatt regisztrált katonai hírszerzőként tevékenykedett, és egy rendőrségi kémjelentés Chanel Abwehrről regisztrált ügynökszámát is tartalmazza. (HVG.hu). Mit szólsz mindehhez?

- Nem kellett volna őket beengedni.

Amikor a nő ennyi idős, és egy férfi megtiszteli az udvarlásával, talán kérje el a papírjait? Rejtőzködnöm nem a franciák előtt kellett volna, hisz üzleteim zárva voltak a háború alatt, hanem a németek előtt. Ha Spatz felettesi tudomást szereztek volna viszonyunkról, könnyen a frontra küldhették volna őt, de 1943-tól August von Kagenek szerint a keleti-rontra küldött fiatal tiszthelyettesek átlagosan két hétig maradtak életben. Semmiben sem hasonlítok arra a sok francia nőre, akik kényszerből, sok kereskedőhöz, vállalkozóhoz, üzletemberhez, iparos-hoz hasonlóan a németekkel való üzérkedésből szedték meg magukat. Az viszont biztos, hogy Serge Voronov pszichológia professzort a nácinak tartott Dincklage mentette meg. Ön, kedves Tamás, gondolom túl fiatal még ahhoz, hogy emlékezzék Rudolf Hess angliai útjára és az általa képviselt különbéke tárgyalások lehetőségére. Churchillt a barátomnak mondhattam, s 1943 novembere óta megszállottan kerestem a vele való személyes találkozó lehetőségét, hogy hogyan lehetne különbékét kötni. Rengeteg angol gondolkodott így, akik féltek, hogy a háború után Sztálin teszi rá a kezét Európára. Nem látszott elérhetetlennek az 1943-as tanácskozások előtt, hogy a feltétel nélküli kapituláció nem a legjobb megoldás, hanem inkább egy tüskét maga után nem hagyó különbéke. Ezért a német összekötőm Himmler kegyeltjéhez, Schellenberghez (ő irányította a külföldi hírszerzést) irányított. Himmler, az SS feje, nem zárta ki teljesen azt az eshetőséget, hogy a németek elvesztik a háborút, s a Führer eltűnik. Ebben a perspektívában Hitler tudta nélkül jelét adhatná a szövetségeseknek, hogy benne van egy kompromisszumos békekötésben. Himmler zöld utat adott Schellenbergnek, a terv a *Modellhut* nevet kapja (úgy fordíthatnánk, hogy divatos kalap vagy kalapmodell). Én kaptam néhány napig érvényes úti engedélyt, hogy beutazzam Spanyolországba és beszélhessek Churchill-lel. A terv kivitelezhetetlenné vált. Churchill annyira beteg volt, hogy az orvosa, dr. Moran azt mondta, hogy minden látogatást megtilt, helyette csak Nagy-Britannia nagykövétével találkozhattam, Sir Samuel Hoare-ral, akit jobb híján kértem meg, hogy üzenetemet továbbítsa a beteg miniszterelnöknek. De Churchillt ismerve, a vén oroszán mindenáron ragaszkodott volna a feltétel nélküli kapitulációhoz.

- Mi lett ennek a kapcsolatnak a vége?

- A nő addig idegeskedik a jövője miatt, amíg férjhez nem megy. A férfi nem aggódik a jövője miatt, amíg meg nem házasodik.

Egyesek szerint én vertem a férfit, mások szerint ő engem, aztán olyanok is voltak, akik azt állították, hogy kölcsönösen ütlegettük egymást, 1952 körül elhagyta közös Svájcunkat, és a napsütötte Ibiza-n telepedett le, ahol erotikus festészetbe fogott, melyhez múltja - valószínűleg - elegendő élményanyaggal szolgált.

- Hogy viszonyultál a szexhez?

- A nők G pontja a SHOPPING szó végén található!

- Első szerelmed?

- Az intellektusa miatt szerettem bele. Étienne Balsan volt a neve, egy 1500 munkást foglalkoztató textilgyár tulajdonosa volt, mely részben a francia hadsereg megrendelésére termelt. Egy vidéken állomásozó tüzérezredhez osztották be, azt hiszem a 90-eshez. Agyafúrt ürüggyel helyeztette át magát Moulinsba. Itt működött a francia hadsereg keleti nyelvek kutatásával foglalkozó egysége. A hazának pedig egy napon szüksége lehet egy ilyen szakemberre. És akkor a hadnagyom azt kiáltotta: Jelen! Valójában a hindu dialektus, amelynek a tanulására vállalkozott, csak papíron létezett, és nem sikerült találni senkit, aki beszélne. Természetesen a szerelmem nem véletlenül választotta ezt a hallatlanul ritka dialektust, hiszen szinte biztos lehetett benne, hogy Franciaországban senki nem tud ezen a nyelven. Ez a merész csíny aztán meghozta az én szerelmemet is. De Jacques, a bátyja, aki igazi sportember

volt, kitüntette magát a háborúban, neki tulajdonítják a marne-i győzelmet. Léggömbjén hajózva Párizs északi része fölött, észrevette az ellenséges von Kluck hadseregének óvatlan manőverét. A németek ahelyett, hogy Párizs ellen vonulnának, amelytől már csak tizenhét kilométer választotta el őket, keletnek fordultak, s ez lehetővé tette, hogy a franciák oldalba támadják őket. Jacques Balsan alighogy leszállt gépéről, rohant a főváros katonai kormányzójához, Gallienihez, s tájékoztatta a helyzetről. A piros taxik, Párizs megmenekülése már ezek után közismert.

- Miért lett belőled varrónő?

- A napsütötte teraszokon az élet a háború után a bevett rítus szerint zajlott. A fotelekben, nyugágyakban a hölgyek a társasági és divatrovatokat olvasták és kommentálták. (Excelsior, Gaulois, Journal). Fogcsikorgatva kellett végighallgatnom, hogy X. bárónő „lágy esésű brokátból készült, elől redőzött és az arany cipellője felett kissé megemelt rózsaszín, aranylamés estélyi ruhát viselt.”, vagy hogy madame S. „csinos szaténköpenyt hord, amelybe az autózáshoz burkolózik kecses fázós mozdulattal. Homokszínű a köpeny, a gallérja kék coboly- és nyércprémből készült. Ez a köpeny nagy szolgálatot tesz, amikor lemegy a nap vagy hirtelen hűvösre fordul az idő.”

- Mit üzensz a nőknek?

- Visszafogni magad, amikor bánt valami, és nem hisztériázni, amikor fáj - ilyen a tökéletes Nő.

- Mire vagy a legbüszkébb Európában?

- Arra, hogy Jean Cocteau kért föl arra, hogy „öltöztessem fel a darabjait”, mert „Coco kora legnagyobb divattervezője.”

- És az USA?

- A világ kénytelen meghajolni előttem. Amerikában mindig is imádtak, én öltöztettem Greta Garbót és Marlene Dietrichet, sőt Marilyn Monroe-t is, már ha annak számít, hogy a szőkeség, saját bevallása szerint, éjjelente csak pár csepp Chanel N°5-öt viselt.

- Mit üzensz az utókornak?

- „Ha szárnyak nélkül születnél, ne akadályozd meg, hogy kinőjenek.”

Beszélgetőtársam Nagyezsda Krupszkaja

- Lenin számára az emigráció 1900-ban kezdődött, és tizenhét éven át tartott. Gyakran válto-gatta tartózkodási helyeit: London, Bécs, Párizs, Berlin, Bern, Brüsszel, Prága, München, Genf, Zürich, Capri szigete, lengyel és francia vidéki városok - összesen több mint húsz település a tizenhét év alatt. Hogy viselted mindezt?

- Nehezen.

- Bordélyházakat is látogatott, közülük is elsősorban a francia Nemzeti Könyvtár épülete melletti műintézetet. Tudtál róla?

- Természetesen nem.

- Nem született gyermekeitek. Miért?

- Sok éven át szenvedtem diagnosztizálatlan pajzsmirigygyulladástól. Ez lehetett az oka a meddőségemnek.

- Igaz, hogy a jegygyűrű vasból volt?

- Igaz. Lenin első számú feleség-jelöltje egy Apollinarija Jakubova nevű ifjú hölgy volt, akivel 23 éves korától, 1893-tól járt együtt. Amikor Lenin visszatért 1885-ben Európából, a cári titkosrendőrség, az Ohrana letartóztatta, s egy szentpétervári börtönben tartotta fogva. Nővére, Anna látogatta, de neki egy idő után vissza kellett térnie Moszkvába. Ekkor már rajongtam Leninért, de az ő akkori választottja Apollinarija Jakubova („Kockácska”). Aztán a börtönsétára induló Vlagyimir a folyosó ablaka előtt elhaladva már csak engem, a várakozó Nagyát láthatta, Én szívesen vállaltam volna már akkor az ara szerepét. Ekkor ért bennünket e kegyetlen büntetés: Lenint három évre száműzték a végtelen Szibériába, a Léna folyó mellé. 1887 májusában látogattam meg őt Suszenszkoje környékén. Lenin örömmel ismert fel, mint régi aktivistát. Ám engem is elítéltek és száműzték, kérvényeztem, hogy Leninnel együtt tölthessem a száműzetés éveit. De csak azzal a feltétellel kaptam a hatóságoktól utazási engedélyt, ha ott helyben férjhez megyek. 800 kilométert vonatoztam és három napig szánon utaztam.

- Mi volt Lenin első megjegyzése?

- „Hű, de meghízott.”

- Hamar elfelejtette libidóját.

- Hamar, de egy életre szóló cinkosság alakult ki köztünk. Lenin sosem akart megválni tőlem, aki hajlandó voltam utána menni a zord jégvilágba.

- Mi történt a száműzetés letelte után?

- Lenin Zürichbe utazik. Ha jól emlékszem 1900-ban. Nekem azonban Szibériában kellett még hat hónapig maradnom. Az egyetlen kapocs köztünk az volt, hogy leveleket küldtem neki, de egy prágai postafiókcímre címezve, hogy a titkosrendőrséget megtévesszük. Ám Lenin nemcsak az Ohranát, de engem is megtévesztett. Szerencsétlen asszonyként Szibériából egyenesen Prágába utaztam, ahol napokig kutattam Vlagyimir után. Végül a postafiókot ürítő megbízott árulta el, hogy hol van a férjem. Mit sem törődve a távolsággal, mentem utána Zürichbe. Ott váltam a jobb kezévé, az Iszkra szerkesztőségi titkárnőjeként fogadtam a marxista művészársaságot. Martov szószátyárságával annyira feltartotta Lenint, hogy meg-kértem őt, segítsen a főzésben. Miközben kuktát csináltam egy képzett marxistából, teher-mentesítettem a férjem.

- Mivel telt az idő?

- Egy nőmagazint szerveztem, divat és kozmetikai cikkekkel. A hetilap túlélte a marxizmus bukását, az orosz „Elle” magazin ma is népszerű.

- Miért tartottál ki mellette?

- 1908-ban négy évre Párizsba költöztünk. Bérelt lakásban laktunk, Vlagyimir anyja továbbra is küldöztette Oroszországból az ellátmányt: szalonna, füstölt hal, sonka, mustár. De nem ez volt a döntő ok. Egy ideig megszabadultunk az elvtársaktól és a pártügyektől. Kerékpáros túránk Franciaországban feledtették velünk politikai gondjainkat.

- Ez a boldogság azonban csak átmeneti volt.

- Az. Lenin életében felbukkant Inessza Armand, aki jelen van Lenin egy gyűlésén egy Porte d'Orleans környéki kávézóban. Inessza kezdetben nincs túl jó véleménnyel Leninnel. Szerinte a férfi gyűrött, kinyúlt, túl bő ruháiban úgy nézett ki, mint egy jómódú paraszt, de Lenin érdeklődését felkeltette az előkelő benyomást keltő, piros tollas kalapot viselő hölgy. A gyors észjárású nő finom vonásaival, hatalmas szemeivel, érzéki szájával, vörösésbarna hajzuhata-gával első pillantásra magába bolondította a férjem. Lenin már aznap este randevúzni hívta Inesszát a Café les Mannileurs-ba. Inessza a szabad szerelem híve, a rendőrség többször ház-kutatást tart házukban, többször is börtönbe kerül, majd száműzetésbe. Onnan azonban ukrán parasztlánynak öltözve lengyel száműzöttekkel együtt megszökik. Inessza hamar beillesz-kedik a párizsi létformába. Többször ő rendel a pincérnél. Általában gránátalmaszörpöt, s egy pohár sört Leninnek. Nem mindenkit hódít meg azonban. Angelica Balabanov - a marxista-leninista forradalmár - aki annak idején Lenin kedvéért hagyta ott Mussolinit - ellenszen-vesnek találta.

- Hogyan kapcsolódott be Lenin mellett Inessza a pártmunkába?

- Lenin Inessza közreműködésével 18 diákkal elindítja első pártiskoláját, ahol a jövő kommu-nista elitje tanul. Inessza tágas házat vesz Longjumeauban, ahol a növendékeket elszállásol-ják. (A házban ma török étterem üzemel *Kebab Lenin* néven.)

- Hogyan lehetett ezt nőként elviselni?

- Féltékenység helyett közös barátság alakult ki köztünk. Politikai elveink, feminizmusunk, a Lenin körül ellátott politikai feladataink egy életre összekötöttek bennünket. 1911-ben, nem először, felajánlottam neki, hogy félreállok. Lenin hallani sem akart erről. Azt mondta, hogy az életében én vagyok a biztos háttér. Vlagyimir Iljics meggyőzött engem arról, hogy életem végéig velem marad, ha cserébe elfogadom a szeretőjét. Elfogadtam. Aztán fordult a kocka. Nekem egy sürgős szemműtétre volt szükségem, amelyre Bernben került sor, s ekkor Lenin döntött úgy, hogy szakít Inesszával, aki közben többször kockáztatta szabadságát Orosz-országban Leninért. Aztán Lenint a háború kitörésekor újra letartóztatják fegyverbirtoklásért, ám 12 nap múlva szabadul. A szerelmi trió Bernben telepszik le, és ott folytatja, ahol abba-hagya, kivéve azt, hogy Lenin nem veszi jó néven mindazt, amit Inessza a brosúráiban a szabad szerelemtől ír.

- És hogyan oldódott meg a válság?

- Lenin új nők, elsősorban a korai feminizmus úttörőinek kegyeit kereste. Rosa Luxemburg szerint hipnotizálta a nőket. Lenin felismerte, hogy eszmerendszerét a századforduló feminiz-musával fűszerezve nők tömegeit nyerheti meg ügyének. Alexandra Kollontaj - egy időben Lenin személyi titkára - egyenesen szexuális kommunizmust hirdet. Úgy véli, hogy ahhoz, hogy a cári rezsimben a szabadságról és a nemi életéről vallott régimódi felfogás megtörjön, az

emberek fejében kell a forradalomnak megtörténnie. Ugyanakkor nőügyei ellenére hajlíthatatlan a házasság kérdésében, s merev álláspontján nem hajlandó változtatni.

- Voltaképpen mi volt Lenin véleménye a nőkről?

- Azt állította, hogy még nem találkozott olyan nővel, aki olvasta volna a Tőkét, de még olyannal sem, aki tudott volna sakkozni, vagy vasúti menetrendet értelmezni. Ám a forradalom győzelme után kinevezi Kollontájt a Népjóléti Bizottság komiszárjának, s ezzel ő lesz a világon az első női miniszter.

- Győz a forradalom. Hogyan tovább?

- Én folyamatosan küszködtem betegségeimmel, Lenin ellen merényletet követtek el. A legnagyobb hiba, hogy a Központi Bizottságban Lenin Inesszára bízta a földkérdést, aki ezt az óriási feladatot nem képes elviselni és 1920-ban meghal. Lenin ragaszkodott hozzá, hogy gyalog kövessék a koporsót a három kilométeres úton a sírhoz. Lenin összeroppant. 1921-ben agyvérzést kap, másfél évig mozgásképtelen, jobb oldala lebénul, sem írni, sem beszélni nem tud, titkárnői azonban kitüntetéssel kedvességgel bánnak vele. Sztálin, Trockij már várják, mikor vehetik át Lenintől a hatalmat. Karácsony estéjén Lenin levelet vár a kongresszusnak, amiben az áll, hogy Sztálint el kell távolítani. A levelet azonban csak én bonthattam fel. Sztálin megtámadott engem, azzal fenyegetett meg, hogy Inessza egyik barátnőjét nevezi ki Lenin hivatalos özvegyéül. Lenin egy levélben a pártom fogja Sztálin ellenében. Lenin ekkor újra agyvérzést kapott, politikai végrendeletén nem változtatott, s Vlagyimir 1924-ben meghalt.

Utószó:

1939. február 26-án Nágya a 70. születésnapját ünnepli barátaival. Sztálin tortát küld neki. Az est folyamán Nágya görcsöl, tünetei mérgezésre utalnak, még az éjjel kórházba szállítják, ahol másnap reggelre meghal. Holttestét késlekedés nélkül elhamvasztják. A temetésen Sztálin viszi a hamvait tartalmazó urnát.

Beszélgetőtársam Lady Diana

- Volt, aki kevesebért is bűnhődött?
- Volt. Volt, aki csak egyszer követett el házasságtörést.
- Mesélnél róla?

- 1795-ben a brit követ, Lord Malmesbury a német Braunschweig-Wolfenbüttel hercegségbe utazott, hogy Karoline hercegnőt, György walesi herceg menyasszonyát Londonba kísérje. A parlament tekintélyes összeget ígért a hercegnek ezért. Azonban a trónörökös már korábban elvett egy Maria Fitzherbert nevű mélységesen hívő katolikus hölgyet. A házasságot titokban tartották. Tetemes adóssága miatt György úgy döntött, hogy bigámiát követ el. A hercegnőt végigmérve a brit követ megrémült. A hercegnő borzas volt, a harisnyái szakadtak és koszosak, s nem ismerte a szappant és a fogkefét. 1795. ápr. 3-án György herceg rossz előérzettel állt a fogadóteremben. Amikor először bemutatták a menyasszonynak, megtörölte a homlokát, kért egy szíverősítőt, és azt mondta a brit követnek: „Nem érzem jól magam.” A hercegnő viszont a vőlegény súlyával nem volt elégedett, továbbá kifogásolta, hogy nem olyan jóképű, mint amilyennek a neki küldött festményen látszott. Ám a párt egy előzetes esküvői szertartás révén összeadták már, és ott volt a nyomasztóan nagy mennyiségű kölcsön. Mindez meg is látszott a szertartáson. Amint a herceg a szertartáson az oltár felé haladt a templomi főhajóban, a brit követ szerint „olyan ember benyomását keltette, mint aki kétségbeesésből cselekszik” vagy „mintha sokat ivott volna a kivégzése előtt”.

György a házassága első két éjszakáján háromszor hált a feleségével. Egyik barátjának azt írta, hogy: „Olyan mocskos volt mind első, mind hátsó részeiben, ami felkavarta a gyomromat, és abban a pillanatban tettem egy esküvést: hogy soha többé nem érintem.” György azonban boldog volt, félkísérletei is elégnék bizonyultak ahhoz, hogy feleségét teherbe ejtse. A pár nem győzte gyötörni egymást. György bezárta várandós feleségét a lakosztályába, míg ő aktuális szeretőjével mulatott. Amikor a király a kitörni készülő botránytól tartva a kibékülést javasolta, Karolina hajlott a beleegyezésre, a trónörökös viszont kijelentette, hogy el kell válniuk, hozzátéve, hogy „inkább látna varangyokat és kígyókat az ételében tekeregni, mint egy asztalhoz ülni vele”. A pár különvált. Karolinával 1805-ben közölték, hogy vizsgálódnak ellene „felségárulás büntette miatt, amelyet a házasságtörés hírhedett bűne formájában követett el.” Kihallgatták személyzetét. A leginkább lesújtó vallomás mégis Samuel Robertstől, Karolina korábbi, elcsapott inasától származott, aki ünnepélyes hangnemben kijelentette: „A hercegnő nagyon szeret dugni.” Sokára derült ki, hogy az egész ügy teli volt pletykákkal és rosszindulatú gyanúsítgatásokkal, vádakkal és tagadásokkal, valamint elcsapott szolgák vallomásaival, akik mérgesek voltak korábbi munkaadójukra. A hivatalos vizsgálattal megbízott urak Karolinát felmentették a házasságtörés vádjai alól, de az világos maradt, hogy Karolina indiszkrét módon kezelte flörtjeit, és férfiaknak rendszeresen megengedte, hogy meglátogassák, és nem minden esetben érényes hölgyek jelenlétében. Szinte azonnal elkezdett Karolina egy ötvenhét éves elegáns úriemberrel (Lord George Rivers), majd nem sokkal ezután már Lord Henry Fitzgeraldtal, egy befolyásos politikussal is viszonyt folytatott. 1814-ben elhagyta Angliát, hogy európai körutat folytasson. Anglia ekkor már halálra untatta. A körút számára a bálakat, estélyeket jelentette, ahol kitombolhatta magát. A walesi herceg kémhálózatával figyeltette, s sajnos Karolina különcségeire csaknem naponta akadt példa. Amikor unokafivére, Baden hercege egy forró nyári napon megpillantotta, éppen egy kivájt tök héját viselte a fején. Ez hűvösen tartja - magyarázta a meghökkent rokonnak. Miközben György lelkesen kutatót felesége bűnös viszonyának bizonyítékai után, maga is rendszeresen követett el házasságtörést. 1820-ban végül meghalt az öreg és örült III. György

király. Karolina Anglia királynője lett. Karolina hazaindult. Doverbe érkezése alkalmával eldördültek az erőd ágyúi, Canterburyben tízezer polgár várta fáklyákkal, éljenzéssel, görögtüzekkel. Ám György király most akart csak igazán válni, annak ellenére, hogy a brit alattvalók előtt mindkét félnek bőven volt takargatnivalója. A közvélemény Karolina pártján állt. A királynőt a lordok házában hallgatták ki 258 főnemes előtt. A tanukat azonban a királynő védői könnyörtelenül megfosztották erkölcsi hitelüktől. Ez volt a brit történelem leghosszabb vitája. A kormány visszavonta az egész vádat. A legnagyobb londoni városok öt napon keresztül fényárban úsztak. György király annyira megdöbben, hogy lemondását fontolgatta. Az áhított válás elmaradt. 1821. május ötödikén a királlyal közölték, hogy: „Sire, legnagyobb ellensége halott.” „Valóban meghalt?” - kérdezte György, és felragyogott az arca, természetesen Karolinára gondolva. Sajnálata azonban csak Napóleon halt meg, s nem a felesége. A koronázása azonban balsikerbe torkollott. Bélelzáródás lépett fel, s a hercegnő haldoklott. Szerelmi ügyeivel kapcsolatban egy alkalommal csípős megjegyzést tett. „Soha nem követtem el házasságtörést, kivéve egy alkalommal, és ezt azóta is bánom, Fitzherbert asszony férjével történt.”

Beszélgetőtársam Marlene Dietrich

- Ágyba bújtál volna Greta Garboval?
- Nem. Ő lesbikusként is hideg volt, én pedig nem.
- Első szerelem?
- Frici. Három napig. Utána néhány másik fiúért dobogott a szívem. És Margaréte, akit a jégpályán ismertem meg.
- Első szeretőd?
- Steven Bach, a hegedűtanárom volt. Ahogy díványra döntött, még a nadrágját sem vetette le.
- Mi vetett véget zenei karrierednek?
- A vádlim. A férfiak a látványtól elvesztették a zene fonálát, és a lesújtott zenekarvezetőnek meg kellett válnia a tüzes hegedűstől, és az elegáns járástól.
- Mi vonzott a húszas évek Berlinjébe?
- A szexben hovatovább mindegy volt, ki a férfi és ki a nő.
- Mivel vontad magadra Wilhelm Dieterle későbbi figyelmét?
- A meghallgatásra egy kiskutyával mentem, de monoklit viseltem és boát.
- Mit hoztak az eljövendő évek?
- Feleségül mentem Rudihoz, megszülettem Mariát, felfedeztem az expresszionizmust és a kokaint.
- Miért maradt abba a házasságod?
- Jól éreztem magam a transzvesztiták társaságában.
- Hogy jutottál Bécsben filmszerephez?
- A lábadozó Kolowrat grófnak, a producernek, megmutattam az éneklő fűrész használatát, no meg a combjaimat, de talán az is használt, hogy egy estélyen felkértem tangóra a nagy-estélyiben lévő Margo Liont.
- Igaz, hogy kihúztad zápfogaid, hogy arcod homorúvá váljon?
- Nem volt rá szükségem.
- Mi az, amit nem tudtál elfogadni magadban?
- A pisze orromat.
- Mikor ért az átütő siker?
- A Kék angyal c. első német hangosfilmben.
- Könnyen ment?
- Nem. AZ UFA (német filmgyár) Lucie Mannheimot választotta, csak a hajthatatlan rendező, Sternberg tartott ki mellettem. Az ő szava döntött, és az, hogy nem voltam drága. A gázsim mindössze ötezer dollár volt. A film nem egy banális történet egy férfiról, akit kinevet egy könnyűvérű lány, és nem is a jószívű kurtizánról szóló história: ez keserűes társadalmi vígjáték. Ronda tanár úr fatalista, felszarvazott férj, aki a feleségét használja fel, hogy bosszút álljon tanítványain. A házat ördögi kabarévá átalakítva, amelyben Rosa a csodálatos, kacér

nő, tekintélyes polgárok sokaságát döntik romlásba, amíg maga is összeomlik túlzott bosszúvágya miatt.

- Igaz, hogy konkurensed egy filmjelenet során majdnem megfojtott?

- Igaz. A kabalám mentett meg. A smink alatt napokig kék-zöld volt a bőröm.

- Miért ajánlott a Paramount hét évi amerikai szerződést?

- Hogy megtörjem az „isteni” Garbo egyeduralmát.

- Mi volt az egyetlen riasztó jel az óceán átszelése közben?

- Szobalányom, Resi, tengeribetegsége miatt kihányta a műfogsorát.

- A hajóhídon való megjelenés előtt tényleg átöltöztél?

- Igen. Levettem a bézsszínű kosztümömet, s vállamra vettem azt a fekete nercbundát, amit a *Kék angyal* forgatásáért kaptam.

- Miért vállaltad Hollywoodot?

- Az álomgyár a XX. század legegységesebb drogját állította elő: a filmet. Egy hét alatt harmincötezer szerelmes levelet kaptam.

- Igaz, hogy Hitler pártja dekadensnek tartott, mert az amerikai mozikban angolul énekeltél?

- Igaz. Sőt Goebbels később híres dalom, a Lili Marlene-t be is tiltotta a sztálingrádi csata után, azzal érvelve, hogy a dal túl melankolikus és nem elég harcos. És gengszterek megfenyegettek, hogy elrabolják a lányom, ha nem fizetek nagy mennyiségű váltságdíjat. Az óceánt átrepülő Lindbergh csecsemőjét elrabolták, később holtan találtak rá. Én és családom azonban megúsztuk.

- Életed Alexander Flemingnek köszönheted?

- Igen. Szicíliában tüdőgyulladást kaptam, de az orvos nemrég fedezte fel a penicillint, ami megmentette az életem.

- Megdöntöted a tapsolás világrekordját.

- Igen. Sydneyben egy órán át tapsolt koncertem után a közönség.

- Aztán jött a tolószék.

- Előbb a whisky. Washingtonban belezuhantam a zenekari árokban. Többé nem akarok beszélni.

- Köszönöm.

Ferenc József titkos szeretője

Beszélgetőpartnerem Anna Nahowski.

- Mikor ábrándultál ki belőle?
- Mikor Schratt Katalin kedvéért leoperáltatta a zsírmirigyeit.
- Meddig tartott a titkos liason?
- 10 hosszú évig. Tizenöt éves koromtól kezdve huszonöt éves koromig voltam titkos szeretője a császárnak.
- Igaz, hogy gyermeked született tőle?
- Valószínűleg.
- Minek tartod magad?
- Egyszerű bécsi polgárasszonynak (a császárral való megismerkedése idején már az voltam) - miközben éltem köznapit életemet (elváltam, újra férjhez mentem, számos gyermeket szültem).
- Hány éves korodban ismerkedtetek meg?
- Tizenöt éves voltam.
- Miért nem váltál el?
- Sem Nahowski, sem a császár nélkül nem tudtam élni.
- Mit tanultál Erzsébettől, a királynőtől?
- „Botor intézmény a házasság. Tizenöt évesen eladják az ember lányát, tennie kell akkor valami esküt, amelyet nem ért, és amitől soha nem szabadul.”
- Mit szeretett benned a császár?
- Ha kacifántos fűző nélkül vártam az ágyban.
- Hogy találkoztatok?
- Mindketten koránkelők voltunk és a schönbrunni kastély parkjában egyre többször keresztezték egymást útjaink. Borzasztó esők voltak akkoriban.
- Hogyan lett vége?
- Kaptam egy levelet:

„Friedrich von Mayr báró, a Legfens. Magánjegyző és Családi Alapítvány főigazgatója kéri, szíveskedjék meglátogatni irodájában - Hofburg (Schweizerhof) - hivatalos megbeszélés végett. Időp.: 11 és 3 óra”

Az engem fogadó báró az asztalhoz ültetett és a következőket diktálta:

„Tanúsítom ezennel, hogy a mai napon 200 000 ft-ot átvettem ajándékkul a Császár Őfelségétől. Továbbiakban esküszöm, hogy minden időn hallgatok a Császárral való találkozásaimról.

Anna Nahowski

Bécs, 1889. márc. 14.”

Beszélgetőpartnerem Károly herceg

- Mi a legplasztikusabb emléked az anyakirálynőről?

- Valamikor a kilencvenes években William Parker őrnagy, a komornyik meg én együtt teáztunk Windsorban Dianával és az anyakirálynővel. Amikor a hercegnő azt mondta: „Már úgy várjuk a századik születésnapját”, az anyakirálynő így válaszolt: „Ó, ezt nem szabad mondani. Szerencsétlenséget hoz, illetve hát lehet, hogy elüt egy nagy piros autóbusz.” Parker azt mondta, ez igen kevésbé valószínű, mire az anyakirálynő: „Nem, nem szó szerint, hanem átvitt értelemben. Mert nem lenne rémes, ha az ember egész életében mindig csak azt csinálná, amit kell? Nem inna, nem dohányozna, nem enne finomakat, sokat edzene, meg minden olyasmit tenne, amihez nincs sok kedve, és akkor egyszer csak elüti egy nagy piros busz, és ahogy a kerekek szétlapítják, közben arra gondol: »Ó, Istenem, milyen jól berúghattam volna tegnap este!« Az embernek úgy kell élnie, mintha másnap elüthetné egy nagy piros busz.”

Beszélgetőpartnerem: Déry Tiborné (Kunsági Mária)

- Legendás idők. Ötvenes-hatvanas évek. Mi jut eszedbe róla?

- Tibort maga Rákosi Mátyás vádolta meg fülledt és rohadt szexualitással. Önkritikája sem hatott eléggé. Valahogy meg kellett győzni Rákosit, Révait, hogy Déry Tibor nemcsak meg akarja ismerni az új, magyar, kommunista valóságot, de azonosulni is akar vele. Ezért a dunapentelei, azaz sztálinvárosi vasmű tövébe költözött riportra. Híres története azzal a mérnökkel esett meg, aki körülvezette az első kohó szerelőcsarnokában.

- Itt esztendő múltán a béketábor legtisztább acélja folyik. Ennyi meg ennyi tonna naponta, az évi mennyiség a nemzeti össztermék ilyen és olyan százaléka - mondta a kohó mérnöke Dérynek. Aztán közelebbről szemügyre vette a pártlap riportert.

- Mondja - kérdezte óvatosan -, az elvtárs nem az Österreicher méltóságos fia? Mert ha igen, akkor tudja meg, hogy szar lesz itt, nem acél.

Ungvári Tamás mesélte egyébként, hogy Österreicher méltóságos úr, Örkény István híres író papája legendás lump volt, a Kék Róka éjszakai mulató fenegyereke. Amikor Déry Tibort, az Európa-szerte híres magyar írot, Nyugatról hazafele a vonaton kiszúrta egy vámtiszt, kiparancsolta a sorból és a vizsgálati szobában megkérdezte tőle, hogy: *Mondja maga, nem az Österreicher méltóságos úr fia?* És ekkor a vámtiszt elmesélte a papa élettörténetét, amit én Ungvári Tamás tolla nyomán tudtam meg.

- *Österreicher méltóságos általában éjjél felé érkezett a Kék Róka mulatóba. Nagyon sok vendég volt akkoriban, különösen aznap éjszaka, a ruhatár csakúgy dagadozott a bundáktól. Táncoltak, mint a fürgeteg, a méltóságos úr, ahogyan az illik, végül beugrott a nagybőgőbe. Amikor pedig tetőfokára hágott a hangulat, a méltóságos úr újra pezsgőt rendelt, majd odahívott engem, az ügyeletes tűzoltót. Megkérdezte a nevemet, s így szólt hozzám:- Pejacsevics, maga ebben szakember, gyűjtsa fel ezt a mulatót! - Nem kellett nekem kétszer szólni, hisz én annyira tiszteltem a méltóságos urat, hogy a kuttyájának is előre köszöntem. Alighogy elhangzott a felkérés, ahogy kimondotta a szavakat, már lángokban is állt a mulató. Igaza volt a méltóságos úrnak, én ebben szakember voltam. A tárgyaláson a méltóságos úr a legjobb ügyvédet fogadta hozzám, az rámparancsolt, ne dumáljak sokat arról, hogyan ugráltak a fényes dámák a ruhatárnál a bundájukért, csak egy szót ismételjek, rövidzárlat. Felmentettek, a méltóságos úr pedig elhelyezett a vámparancsnokságnál. Azóta is itt szolgállok. Ön, Déry úr, akár egy jegesmedvét is áthozhat a határon, ha előtte ideszól Pejacsevicsnek, akit az életben senki se becsült meg annyira, mint az Österreicher méltóságos úr. Mert így szólt hozzám, Pejacsevics tűzoltóhoz: - Maga ebben szakember, gyűjtsa fel ezt a mulatót!*

Beszélgetőtársam Romain Gary felesége

- Milyen volt a viszonya a nőkhöz?

- Édesanyja majomszeretettel imádta. Amikor kihirdették a mozgósítást, édesanyja öt órát taxizott, hogy elbúcsúzhasson fiától, Salon-de-Provence-ban, ahol akkor Romain, mint a légierő kiképző őrmestere szolgált. A taxi egy rozoga öreg Renault volt. Egy ideig ötven, majd huszonöt százalékos részesedésük volt (mármint Romain Garynek és édesanyjának) a jármű üzleti hasznában. A taxi immár évek óta a hajdani üzlettárs, Rinaldi sofőr kizárólagos tulajdona volt, de az anyja hajlamos volt azt hinni, hogy változatlanul jogot, de legalábbis erkölcsi jogot formálhat a kocsira, és kihasználta, hogy Rinaldi jóindulatú, félénk és befolyásolható ember volt. Így esett, hogy Nizzából fia állomáshelyére vitette magát, természetesen ingyen - noha a távolság megütötte a háromszáz kilométert. Már a háború után, a kedves Rinaldi, megöszült üstökét vakargatva, némi nehezteléssel vegyes ámulattal idézte fel, hogyan „mozgósította” őt Gary édesanyja.

- A szeretetbe nem keveredett valami más is? Hisz apa nélkül nőtt fel a híres író (Emile Ajar: Elöttem az élet)

- De. A gyűlölet. Induljunk ki az előbbi példából. A légierőnél állomásozó Gary a találkozás napján, a helyőrség kapujában meglátta anyját, kezében bottal, szájában Gauloise-zal, de meglátták a többi bakák is a taxit és a jelenetet. Gary híres bombázó bordzsekijében próbált a lehető legférfiasabban viselkedni, tulajdonképp zavarta, hogy anyja betört a férfiak világába, ahol fiára már nem mint kiskamaszra tekintenek, hanem igazi, tökös legényre. Gary azon volt, hogy elnéző derűvel, de a lehető leghűvösebben csókolja meg anyját, majd ügyesen a taxi mögé kormányozza anyját a kandi tekintetek elől. A mama egyszerűen hátralépett, hogy megcsodálja fiát, és sugárzó arccal, ámuló szemeket meresztve, fél kezét a szívére szorítva, zajosan az orrán szedve a levegőt, ami nála mindig a lelkes öröm biztos jele volt, orosz akcentussal és olyan hangosan, hogy azt mindenki hallotta, így kiáltott: - Guynemer! Te leszel az új Guynemer! Anyádnak mindig igaza van. (*Georges Guynemer: francia repülőtiszt, aki 56 ellenséges lőtt le az első világháborúban mielőtt meghalt. A szerk.*) Anyát fiú úgy nem gyűlölt, mint Gary anyját e percben.

- Hogyan alakult ki az írói álnév?

- Egy csomót kipróbált már. Pl. Romain de Roncevau. (A legenda szerint a roncevaux-i csatában halt hősi halált 778-ban Nagy Károly dicső hadvezére, Roland). A vezetéknevét alapjában nem bánta, csak az volt a baja, hogy ott volt már Romain Rolland is, Gary pedig senkivel nem akart osztozni az írói dicsőségben. Anyja azt hitte, de táplálta is fiában, hogy ő lesz az új Victor Hugo, az új Gabriele D'Annunzio, és majd Nobel-díjat fog kapni. „Minden nő a lábad előtt hever majd” - mondta neki, ellentmondásos hangon s miközben látta, hogy fia díszöltözetben lépdel föl a Pantheon grádicsán, a mama cigarettájával végigsöpört a horizonton.

- Milyen volt a nőekkel való viszonya?

- Mondok egy jellegzetes példát. 1940 júniusában a bordeaux-mérignaci repülőtéren állomásozott. Már maga a reptér is illuzórikus volt. Egy őrmester öt hölgyet terelt ki a Goéland-jából, a kedves leányzókról lerítt, hogy egy vidéki „műintézmény” bentlakói. Személyesen látott egy Simounban egy ősz őrmesteren és egy nadrágot viselő nőn kívül két kutyát, egy macskát, kanárit, hullámos papagájt, továbbá felcsavart szőnyeget és egy Hubert Robert-festményt a falnak támasztva. A hihetetlen égi fauna hihetetlen alakokat vonzott. Egyiküknek - „Szépfiú”-nak nevezték - volt egy nagy lelki problémája. Civilben strici volt Bordeaux-ban,

s a kedvenc nője ott is strichelt, és most a Szépfíú úgy érezte, hogy nem rendes dolog, hogy nélküle megy el Angliába tovább harcolni a németek ellen. Romain próbálta vigasztalni, emlékeztette, hogy a haza szolgálata mindennél előbbre való, elsőrangú kötelesség. Példának állította Jean Pierre-t, aki szintén társa volt, aki feleséget és három gyereket hagyott magára, hogy folytathassa a harcot. Szépfíú akkor mondott egy mondatot, ami szépen helyre tette Romaint és társait: - Jó, jó, de ti nem tartoztok az alvilágba, ti megengedhetitek magatoknak. Aztán mégis Doverbe repült, felvenni a harcot a németekkel. A repülőszázadnál töltött négy év alatt fokozatosan az az üresség vált azzá az állapotá, amelyet a legnépesebbnek ismert a világon. Ezután az esemény után mindig olyan tájat választott ki bolyongani a Földön, ahol azoknak is van elég hely, akik nincsenek már. Megértette azokat is, akik nem de Gaulle ellenállását választották. Úgy érezte, hogy igazuk volt, úgy értve volt igazuk, hogy megvolt bennük a kellő ügyesség és óvatosság, nem kellett nekik a kaland, nem vállaltak kockázatot, nem kerültek csávéba az életigazságukkal, s viselkedésük alapján Jézus nem halt volna kereszthalált, egyazon Semmiben egyesülnek a meg nem született katedrálisok és a birodalmak és civilizációk.

- Mi lett a Szépfíú-val?

- Azt nem tudni pontosan, de egy kora délután, amikor Gary a századirodába ment, hátha van valamilyen újság, szólt neki egy bajtársa, hogy egy fiatal nő kéreti őt a kapuőrséghez. Ekkoriban Gary nemigen távolodott el a kifutópályától, mert félt, hogy ha hátat fordít, a század, huss, elrepül Angliába. De akárhogy is, egy nő az nő, pláne, ha fiatal, s képzelete nyomban lángra gyúlt. A kapunál csalódottan vette tudomásul, hogy a bőröndben a kezével reá váró lány sem szépnek, sem csinosnak nem volt mondható. Válla szűk volt, dereka vékony, igaz, a csípeje széles, vádlija izmos, s a szeme kisírva. Könnyektől vörös arca mély bánat jegyeit viselte, de egyszersmind konok eltökéltség és erő sugárzott belőle, ahogy ott állt, mint a cövek, s úgy szorította a markában a bőrönd fülét, mintha össze akarná roppantani. Azt mondta, Annicknak hívják, s a Szépfíú-nak strichelt, aki sokat beszélt neki az ő író barátjáról (Romain Gary-ről). Gary most látta a lányt először, de már sok szépet és jót hallott róla. Kéthárom futtatottja közül ő volt a kedvence, és amikor Mérignacba irányították, magával hozta a nőt Bordeaux-ba. Szépfíú gyakran dicsérte munkaerkölcsét és odaadását. Gary figyelmesen megnézte magának a lányt. Olyan magát nem kímélő parasztmenyecskének látszott, akiből tizenkettő egy tucat, de a konok kis homlok alatt világító szemekben több látszott, sokkal több, mint amit a szavak és a viselkedés elárulnak egy emberről. Gary belekezdett, hogy elmondja neki a Szépfíú balesetét, de a hölgy a szavába vágott, hogy tud róla, hogy Clement tegnap lezuhant. Sokszor hallotta tőle, hogy átmegy Angliába, onnan folytatni a harcot. Úgy volt, hogy Annick majd Spanyolországon keresztül megy, s majd Angliában találkoznak. Szépfíú meghalt, de azért ő el akar jutni Angliába. Nem hajlandó a németeknek dolgozni. Azokkal akar lenni, akik folytatják a harcot. Azt mondta Garynek, hogy inntől kezdve neki strichel, bírja a strapát, naponta húsz numerát is lezavar. Gary úgy látta, hogy nem is annyira a Szépfíú emléke iránti hűség mozgatta, hanem az az ösztön, amely arra készíti a romolhatatlan szellemet, hogy több legyen önmagánál. Garyt az általános csüggedésben és lelki züllésben mélyen érintette Annick kitartása és törhetetlen akarata. Gary megköszönte az ajánlatot, de azt válaszolta, hogy van már valakije, de egyébként is, szinte lehetetlen gépet találni. Később élete legrosszabb döntésének nevezte, hogy elutasította a nőt.

- Ki volt rá a legnagyobb hatással?

- Albert Camus - íróilag, érzelmileg viszont vitathatatlanul az Édesanyja.

- Mesélnél erről?

- Ez kész regény. A cukorbeteg és más súlyos betegségekkel küzdő édesanya minimum diplomatát, nagykövetet, vagy köztársasági elnököt akart faragni fiából. Anyagilag kész téboly volt

az élete, hogy fia hegedűóráit, vívőleckéit kifizethesse. Óriási elvárásai voltak, s férfiként is diadalittasnak akarta őt látni. Talán emlékszünk még az „Elöttem az élet” női szereplőire. Nos, a fiatal Gary a marseilles-i kiképzőtáborban egyedül a háromszázból nem kapott hadnagyi rangot. Nem merete megmondani az anyjának. Eszébe jutott, hogy dezertál, beáll matrónak, világkörüli útra indul, beáll az idegenlégióba, csak hogy ne kelljen közölnie a fiától maximumot elváró mamával a rossz hírt. A kinevezések napján eltávozást kaptak a bakák. Garynak már a Dante utcában feltűnt, hogy nemzeti zászló leng a Hôtel Pension Mermonts frissen festett homlokzatán. Pedig nem volt ünnepnap, és a többi ház sem volt fellobogózva. Nem volt nehéz rájönnie Garynek, hogy anyja azért öltöztette zászlódíszbe a házat, hogy így köszöntse fiát, a Francia Légierő frissen avatott hadnagyát. Garyre rájött a rosszullet.

Anyja a hallban várta, hátul a kis pult mögött. Meglátta, hogy fián egyszerű közkatona-egyenruha van, s csak a frissen felvarrt tizedesi piros stráf virít karján. A mamának elnyílt a szája, olyan néma, rémült szemmel nézett rá, ami elviselhetetlennek tűnt felnőttől, gyerektől, állattól egyaránt. Gary szemébe húzta katonasapkáját, marcona képet vágott, s anyját éppen csak megcsókolva, titokzatos arccal azt mondta:

- Gyere! Vicces dolog történt velem. De nem szeretném, ha más is hallaná. Nem neveztek ki hadnagynak. Háromszázból én vagyok az egyetlen, aki nem kapott tiszti rangot. Fegyelmi okokból, ideiglenesen.

S a mama nem szólt, várt, látszott az arcán, hogy eleve hinni akar neki, hinni és helyeselni.

- Fenyítés. Várom kell fél évet. Az történt, hogy - körbepislantott, hogy ne hallja valaki - elcsábítottam az iskolaparancsnok feleségét - mondta az anyjának. - Nem bírtam megállni - mentegetőzött. Az ordonánc beköpte őket. A férj fenyítést követelt.

A mama arcocskáján némi kételkedés tükröződött. De romantikus természete és Anna Karenina emléke egyszerre felülkerekedett. Elmosolyodott, kíváncsiságtól csillogott a szeme.

- Szép a nő?

- El se tudod képzelni, hogy milyen szép. - Tudta, hogy mit kockáztat, de egy pillanatig sem habozott, sőt jól láthatóan elkezdett belelendülni a hazugságba.

- Van fényképed róla?- kérdezte a mama.

- Nincs. - Fényképe ugyanis tényleg nem volt egy nem létező asszonyról.

- Küldeni fog.

Édesanyja büszkén nézett fel fiára.

- Don Juan - tört ki belőle az elragadtatás. - Casanova! Én mindig mondtam. Mindig!

Szerényen mosolygott.

- Meg is ölhetett volna a férj!

Megvonta vállát.

- Szerelmes beléd?

- Szerelmes.

- És te?

- Hát nem is tudom - mondta, mint afféle igazi férfi.

- Ne légy már ilyen! - mondta az anyja a legcsekélyebb meggyőződés nélkül. - Ígérd meg neki, hogy legalább írsz neki.

- Jó, persze - válaszolta -, majd írok neki.

Anyja gondolkodott. Eszébe jutott még valami.

- Háromszáz közül egyedül te nem lettél hadnagy - mondta határtalan elismeréssel. A mama szaladt, hozta a teát, dzsemet, szendvicset és süteményt, gyümölcsöt. Leült, hosszan beszívta a levegőt, rendkívül elégedett volt.

- Meséld el, hogy történt - parancsolt rá fiára.

A mama szerette a szép meséket. Gary sok szép mesét mondott róla.

Beszélgetőpartnerem Sigmund Freud húga, Adolfine

- Mi történt Berlinben a harmincas években?

- Mindez már öt éve történt: elszabadult a nemzetiszocializmus, a horogkeresztes zászlók, egyenruhások törtek be a zsidók házaiba, törtek-zúztak.

- És Bécsben?

- 1938-ban német csapatok léptek be Ausztriába és új rend lépett életbe. Öcsénk, Alexander megérezte a veszélyt, és családjával együtt Svájcba menekült. Egy nappal később lezárták a határokat, és aki el akarta hagyni Ausztriát, annak egy frissen létrehozott vízumhivatalhoz kellett fordulnia kiutazási engedélyért. Ezrek adták be a vízumkérelmet, de nem sokan kaptak engedélyt az ország elhagyására. Papírokat mutattak be nővéremnek például, hogy az a ház, amiben lakik, többé már nem az övé.

- Mi lehetett volna kiút?

- Elmentem Sigmund Freud bátyámhoz, meggyőzni őt, hogy kérjen vízumot minden hűgának. El is mentem hozzá, de ő azt mondta, hogy ez egész (pribékek járnak fosztogatni a zsidó-negyedekbe, mindenkit vernek, akit érnek, rabolnak, amit csak bírnak, emberek ezrei lesznek öngyilkosok) nem tarthat sokáig.

Én azt feleltem: Nem tarthat sokáig? Akkor miért menekül mindenki az országból, aki csak teheti? Azt beszélük, hogy itt is haláltáborokat építenek ki. Fél Bécs kiutazási engedélyt akar, de nem kap. Használd ki a baráti kapcsolataidat, hogy elmehessünk innen. A bátyám válaszul felolvasott nekem Thomas Mann írásából egy kiválasztott részt. *Hitler testvér*. Ez volt a címe. Felvette a szöveget az asztalról és olvasni kezdte: „Mennyire utálhatja Hitler a pszichoanalízist! Titokban úgy sejtem, az a düh, amellyel Bécs ellen irányult, tulajdonképpen az ott élő öreg pszichoanalitikus ellen irányul: mert az az ő igazi és legnagyobb ellensége, a filozófus, aki darabokra szedi a neurózist, a tévedés nagy eloszlatója, aki tudja, hogy mi micsoda, és jól ismeri a valódi zsenialitást.”

Azt válaszoltam neki, hogy az írásból csak az „öreg pszichoanalitikus” kifejezés állja meg a helyét, nem te vagy Hitler legnagyobb ellensége. Jó tudni, hogy Ausztriát azért szállták meg, mivel ez a kezdete annak a nagy hadjáratnak, amivel Hitler a világot meg akarja hódítani. Hogy aztán kiirthasson mindenkit, aki nem az árja fajhoz tartozik.

Sigmund válaszában az felelte, hogy Hitlert maguk a németek fogják legyőzni, ami most folyik, nem más, mint tudatuk időleges elborulása. Igaz, hogy évek óta tart, de ez csak ideiglenes.

- Hogyan folytatódott mindez?

- Attól a naptól, akárhányszor próbáltuk felhívni Sigmundot, mindig azt a választ kaptuk, hogy nincsen itthon, hogy a rendelőjében van és szörnyen elfoglalt, vagy nincsen jól és nem tud a telefonhoz jönni. Miközben azt hangoztatta, hogy mindez átmeneti, Ausztria német megszállása után a nyolcvankettő éves professzor Londonba emigrált. Magával vitte a feleségét, a gyerekeit, sógornőjét, a kezelőorvosát és annak családját, két cselédjét, és még a kutyáját is De egyetlen hűgát sem. A londoni állomáson, a vasúti pályaudvaron, a vonatfüttől megijedt kutyus - Sigg - beleharapott az idős Freud egyik ujjába. Freud vérző ujjal, de hűgai nélkül vágott neki az új világba.

(Adolphine gázkamrában halt meg. A szerk.)

Beszélgetőtársam Mary Churchill

- Hogyan mutatnád be magad?

- „Kitűnő író volt és kiváló életet élt, hazáját szolgálva a háborúban, és annak a nemzedéknek a tagja volt, amely távozik közülünk” - hangoztatta Nicholas Soames.

- Winston csípős humora közismert volt. Emlékszel ilyen példákra, Mary?

- Igen. 1922-ben súlyos politikai vereséget szenvedett, majd súlyos választási vereséget szenvedett a környezetében. Winstont simán legyőzték. Ekkor mondta igen fanyarul, hogy „Itt állok munka nélkül, parlamenti hely nélkül, párt nélkül és vakbél nélkül.”

Mary Soames 1922. szeptember 15-én született, Winston Churchill és felesége, Clementine ötödik gyermekeként. Miközben apja kormányfőként Nagy-Britannia harcát vezette a náci Németország ellen, Mary a vöröskereszthez csatlakozott, később pedig beállt a hadseregbe. Szolgált Londonban, Belgiumban és Németországban a hadsereg légvédelmi egységeinél. Közben elkísérte apját számos külföldi útjára, köztük a potsdami konferenciára. Számos kísérletet tett, hogy apját felmentsék az alkoholizmus vádja alól. Pl.:

„Bessie Braddock képviselő: Winston, ön részeg, mi több, undorítóan részeg.

Churchill: Bessie, drágám, ön ronda, mi több, undorítóan ronda. De holnapra én kijózanodom, míg ön továbbra is undorítóan ronda marad.”

Warren Kimball történész szerint Churchill szeretett inni, de nem volt alkoholista, legfeljebb alkoholfüggő. Ennek azonban - ha akart - ellen is tudott állni: 1936-ban például megnyert egy fogadást Lord Rothermere-rel szemben, miután egy évig távol tartotta magát a rövidektől. Az itatra bevallása szerint indiai és dél-afrikai katonáskodása alatt szokott rá, amikor is a fogyasztásra alkalmatlan vizet whisky-vel keverve itta. Alkoholral való kapcsolatát mérlegre téve Churchill több alkalommal is úgy nyilatkozott: ő jóval többet kapott az alkoholtól, mint amit az elvett belőle. Italozásainak mértékét és saját kapacitását nemegyszer eltúlozta, ön-életrajzi írásaiból azonban kiderül: tisztában volt korlátaival. Ami a fent idézett párbeszédet illeti: aligha hihető, hogy a nőkkel általában udvarias apja ilyet mondott volna, a miniszterelnök állítólag jelenlevő akkori testőre szerint azonban az eset megtörtént.

- Mi volt a legnagyobb hadi diadalod?

- Az, hogy apám magával vitt a potsdami konferenciára, s így közelről láthattam a világpolitika alakulását.

- Kik voltak a ház számodra leghíresebb vendégei?

- Charlie Chaplin és Arábiai Lawrence.

Potsdamba is magával vitt engem, legfiatalabb lányát Winston Churchill, így én testközelből éltem át a brit történelem legzaklatottabb évtizedeit. A család életét egy sokáig elhallgatott tragédia, a negyedik gyermek váratlan, korai halála rázta meg. Majd 1922-ben megérkeztem, én, Mary, aki a sors kegyelméből egyensúlyt hozott Churchillék életébe. Tinédzser éveim elején, 12 évesen kezdtem naplórírásba, ami a családi hagyománynak (egy Churchill soha nem dob ki papírt) köszönhetően teljes terjedelmében megmaradt.

A most 91 esztendő Mary Soames személyes emlékei és mindaddig ismeretlen naplóbejegyzések alapján írta meg immár 6. könyvét. Idilli gyermekkorának beszámolója a két világháború közti kor békéjéről, a reményteljes jövővárásról tanúskodik. A családi házban vendégként megfordult többek között Charlie Chaplin és Arábiai Lawrence is.

- Hogyan hatott rád a második világháború?

- Egész végig tűzközelben voltam. A háború alatt a légvédelemnél a német V-1 rakéták semlegesítésében vettem ki a részem. A háborús mindennapokhoz olyannyira nehezen szoktam hozzá, hogy tűzparancsnál az ujjaim mindig a fülembe dugtam, hogy védjem a fertelmes zajtól. A németek megpróbálták általam csapdába csalni Apámat. Kiváló viszonyunk köz tudott volt, így Hitler diplomatai flörtölve próbáltak közel kerülni Churchillhez és a kulcsfontosságú államtitkokhoz. Mindhiába, mert hűségem rendíthetetlen volt. A győzelem örömét a család számára hamar megmérgezte a váratlan választási vereség, amely meglepő módon a ház asszonyát, Clementine-t viselte meg a leglátványosabban. Rám hárult a feladat, hogy támaszként segítsem Churchillt túllépni a külvilág elől örökké elrejtett csalódottságon.

- Volt erre konkrét példa? Mármint arra, hogy Winstont lelkileg segíteni kellett?

- Volt. Volt egy kedvenc macskája. Mr. Cat. Macska úr. Külön tányérban kapta a tejszínt, egy székben ült, vagy fenn aludt az asztalon. Szerencsésnek tartottuk azt a vendéget, akinek az ágyát megtisztelte. Mr. Cat hosszú életet élt meg. Azon a héten pusztult el 1942-ben, amikor Tobruk elesett. A miniszterelnök környezete eltitkolta Winston elől a szomorú hírt, amíg jobbra nem fordult a helyzet a fronton.

Beszélgetőpartnerem: Pannonica Rothschild

- Foglalj helyet. A whisky az asztalon. Nem szeretek korán inni, de már éjfél elmúlt másfél órával, azért üres félig az üveg.
- Mi volt az első pletyka, amit magadról, mint a Rothschild bankház lázadó lányáról hallottál?
- Úgy emlegetik, a „Jazz bárónő”. Egy fekete férfival él együtt, egy jazz zenésszel. A neve Thelonious Monk. Csak úgy emlegeti: a zene Einsteinje. A háborúban Lancaster bombázókon repült. Az a narkós szaxofonista, Charlie Parker a lakásában halt meg. Őt gyereke volt, és több mint négyszáz macskával élt együtt. A család kitagadta. Huszonnégy dalt írtak neki zenész barátai. Végigkergette Miles Davist a Fifth Avenue-n. Drogokkal együtt emlegették. Azt állították, hogy bement a börtönbe (marihuána birtoklás), hogy Monk megússza a büntetést. Igazi szerelmi történet volt.
- Mi az igazság?
- Monk egy darabig a lakásomban élt, s valóban írt nekem egy Pannonica nevű dalt. A z egyik albumán (Thelonica) szerepel is ez. Ő volt a zene Einsteinje. Ha a világon nyolc csoda lenne, Monk lenne a nyolcadik. A csend volt az anyanyelve.
- Mi volt a legnagyobb meglepetés az életedben?
- Franciaországi kastélyunkba látogatott gyermekkoromban Albert Einstein. Bűvésztrükkökkel szórakoztatott minket, gyermekeket. Képes volt arra, hogy levegye az ingét magáról úgy, hogy nem bújt ki a zakójából.
- Miért számítottál New Yorkba való letelepedésed előtt botránykőnek a családban?
- Versenyautókat és repülőgépeket vezettem. Lovagoltam és a világon először én szerváltam a teniszpályán, mint egy férfi, engedve, hogy látszódjon a mellem. Mellesleg ezért Viktória királynő meghívott a Windsor kastélyba, hogy láthassa ezt az angol arisztokrácia.
- És mit szeretett benned Thelonious Monk?
- Azt, hogy a Rothschild bankház támogatta az angol királyt és Wellingont, hogy le tudja győzni Napóleont.
- Miért bomlott fel a házasságod azzal a német báróval?
- A férjem a dobot szerette.
- Miért költöztél New Yorkba? Miért hagytad el Európát, ahol királyoknak járó tisztelet övezett?
- Hallottam Monk egy lemezét otthon. Húszszor biztosan meghallgattam. Lekéstem egy repülőgépet. Aztán felszálltam egy másikra, ami New Yorkba vitt és soha többé nem jártam Európában azután. A lemezt természetesen Monk készítette. Elszöktem ékszerekkel bélelt ketrecemből.
- Miles Davis is „megvolt”?
- Nem. Arra a kérdésemre, hogy mit szeretne legjobban a világon, azt felelte, hogy „azt, hogy fehér legyek”.
- Szerepeltél Clint Eastwood életrajzi filmjében.
- Igen, hisz életem egy különleges zenei Odüsszeia volt, amely átölelt egy egész évszázadot és a bolygónkat, és megvan benne minden, ami egy jó melodramához kell: az örökös nő, a szenvedő művész, a könnyűvérű hölgy és a blues. Szerelem, örület, háború és halál.

- Mesélj egy jellemző sztorit Monkról, kérlek.

- Inkább elmeséli neked ezt Charlie Parker.

„A bárónő (P. Rothschild) a nappaliban ült méteres szipkájával és hetvenöt macska vette körül. A fia a lakás 400 macskájából csak 376-ot tudott megszámolni. »Jó napot, doktor, Mr. Monk odafent van« - mondta. Mr. Monk ott ült a nagyszobában a zongoránál. Nézte New York Cityt és az égboltot, fel volt öltözve, még egy kicsi nyakkendő meg egy keskeny kari-májú kalap is volt rajta. »Hello, doki, hogy van?« - mondta, de nem nézett az orvosra. »Mit csinál, Mr. Monk?« - kérdezte az orvos. »Egy telefonhívást várok« - felelte. Azután bámulni kezdte a mennyezetet, és vicces, de úgy tíz másodperccel később megcsörrent a telefon. Felkapta. Azután hallgatott, még csak bele sem köszönt a kagylóba. Úgy huszonöt másodperccel később, az elég hosszú idő, letette a kagylót és megszólalt: - »Nem ezt vártam.«”

- Milyen volt az élet a családi birtokon, Angliában, az Ashton Woldben?

- Az ember mindig összefuthatott itt rokonokkal, professzorokkal, filozófusokkal (Isaiah Berlin). A hosszú asztal állandóan teához volt terítve, hogy bárki, beleértve a ház óriási egérpopulációját, kiszolgálhassa magát, ha úgy hozza a kedve. A padlót ellepte az egérürülék. A botanizáló család az ágy mellett, szatyorban tartotta töméntelen bolháit.

- Igaz, hogy egy pillangóról kaptad a neved?

- Nem. A magyar gyopárbagolyról. Apám, Charles, a botanikus hatmillió pillangót adományozott a brit Természettudományos Társaságnak. Tartottunk egy óriási teknőst is, amin lovagolni szoktunk. A viszonzatlan nemi vágy ölte meg. A pillangók is lepkék, csak jobb a PR-jük. A nevem tulajdonképp azt jelenti: magyarországi. Hisz Nagyváradon ismerte meg apám Rózsikát, későbbi feleségét.

- Mit gondolsz családod egykori európai befolyásáról?

- Nagy volt, az biztos. Az 1836-os lengyel-francia válsággal kapcsolatban az egyik Rothschild matriarcha kijelentette: „*Nem lesz ott háború, mert a fiaim nem adnak rá pénzt.*”

- Milyen volt a családon belül a férfiak és a nők viszonya?

- A férfiakat favorizálták, hisz az alapító szabályzat értelmében csak ők foglalkozhattak pénzügyi tevékenységgel. Általános volt a vélekedés, hogy a feleség nem más, mint a szobabútorzat része. Általában kevés volt az Y kromoszóma, a családon belüli házasodás pedig széleskörű skizofréniával járt. Amikor Nathan Rothschildot fogadta, immár lordként, Victoria királynő a windsori kastélyban, akkor utasította a szakácsot, hogy számára sonka nélküli pitét szolgáljanak fel. Emma Rothschild azonban nem habozott magához kéretni Disraeli miniszterelnököt, hogy elmondja neki véleményét a regényeiről, miszerint azok nagyon jól vannak megírva, de szerzőjük semmit sem ért a nőkhöz. Walter nagybátyám pl. közéleti tevékenysége mellett létrehozta a világ legnagyobb állatgyűjteményét (kétmillió moly és lepke, háromszáz-ezer madárpreparátum).

- Miért éleződött ki a viszonyod az angol arisztokráciával?

- Zebrafogaton látogattam meg Victoria királynőt a Buckingham palotában.

- Mi volt Thelonious Monk kedvenc vice?

- Egy pszichiáter egy leányt hallgat meg. A pszichiáter azt mondja a lánynak, hogy amit az álmában látott, az egy fallosz, illetve egy fallikus jelkép.

Na, erre a lány megkérdezi, hogy: - Mi az, hogy fallosz, doktor úr?

- Mindjárt megmutatom - mondja neki a pszichiáter, ezzel feláll és letolja a gatyáját.

- Ja, ez? - mondja a leány. - Szóval olyan, mint a füttyi, csak kisebb.
- És mi volt Miles Davisé?
- A következő: Ha a zenész lódobogást hall, nem gondol a zebrákra. Pedig talán kellene. Lehet, hogy Afrikában van, csak nem tudja.
- Mi volt a Rothschild család legnagyobb tévedése?
- Charles Rothschild úgy vélte, hogy biztos bukás lenne befektetni a gramofon nevű vadonatúj találmányba.
- A legnagyobb örömed mi volt?
- Charles hozott nekem egy mexikói cirkuszból szerzett bolhapárt teljes díszöltözetben.
- Mire vagy büszke a családban?
- Édesanyámra, Rózsikára. Mikor Charles (az apám) meglátta, akkor már harmincnégy éves volt és a városában (Nagyvárad) azt gondolták róla, hogy legfeljebb, ha postáskisasszonykodásig viheti. Aztán megkapta Charles Rothschildot, ami olyan, mintha az ember megnyeri az epsomi derbyt.
- Mi volt apád kedvenc vice?
- Mi a sasnak a fecske?
- Nos, villásreggeli.
- Gyermekkorod?
- Hatalmas parkban nőttünk fel. Édesanyám öt év alatt négy terhességet hordott ki. Ám a gyermekekkel ellentétben a parkban csak az állatok kószálhattak szabadon. Nekünk tilos volt játszani, nehogy összepiszkoljuk a fehér ruhánkat. A dámszarvasokat, az emukat, óriásteknőcöket, kengurukat, nandukat és kazárokat mind Walter nagybátyám gyűjtötte be. Általában véve nem törődtek velünk, engem még a menstruáció megérkezése is meglepetésként ért. Noha pónifogat hozta-vitte a nevelőnőket a birtokra, tizenhat éves koromban megkérdezték, hogy mit tanultunk történelemből, csak annyit mondhattam, hogy a rómaiaknál sosem jutottunk tovább. A birtokon külön embert alkalmaztak a cilinderek fényesítésére, és külön embert a tűzoltóvödrök felügyeletére. Apám a szobájában tartott egy aranyrudat. Azt mondta nekünk, hogy az arany azé lesz, aki fél kézzel fel tudja emelni. Soha, senkinek nem sikerült. A lovak voltak az igazi barátaim. Egy családban, ahol az elmebaj mindennapos, ez lett a normális.
- Mi volt a Rothschild család legkomolyabb történelmi tette?
- Mayer Amschel, a dédapám alkalmazottjait maga nemzette. Öt fiát Európa öt legjelentősebb fővárosába küldte, hogy létrehozzák a maga nemében az első nemzetközi partnerhálózatot. Nem tettek mást, mint létrehozták az Európai Unió első változatát. 1828-ra már vagyonuk 4 330 333 font tőke volt, ami tizennégyszer nagyobb volt, mint a második helyezetté (Barings Bankház). Királyok és uralkodók keresték fel őket, félretéve antiszemita nézeteiket. Nathan Rothschild, ahogy az egész család, rendkívül diszkrét volt. Egy alkalommal ottfelejtette a bőröndjét a manchesteri postakocsin, és nagyon szerette volna visszakapni a ruháját, de amikor arra kérték, hogy azonosítsa a holmiját, csak ennyit volt hajlandó mondani: „sötét kalap és kabát”.
- Mi volt a legnagyobb döfés a családdra nézve?
- A dühöngő antiszemitizmus korában a Stern azt írta rólunk, hogy „a Rothschildok milliárdjaik ellenére is használtruha kereskedőknek néznek ki”.

- Mennyit keresett családod a napóleoni háborúban?
- Kétszáz millió fontot.
- Mit finanszírozott a családod királyok mellett?
- Főleg építkezéseket. A Szuezi-csatorna építésére adtunk akkori értékben négy millió fontot.
- Legnagyobb malőr?
- Francia kuzinom, James, annyira le akarta nyűgözni Franciaország királyát, hogy fácánvadászatot rendezett a kedvéért, ahol külön erre az alkalomra beidomított papagájok repkedtek, azt rikácsolva, hogy „*Vive le roi, vive le roi!*”
- Színes egyéniségből akadt még?
- Volt olyan Rothschild-ház, ahol nem is bajlódtak azzal, hogy leszedjék a cseresznyét, mert elegánsabbnak vélték, ha a kertészek a cserépbe ültetett fácskákat hordozzák az asztal körül. Alfred Rothschild *Boutons des Roses* címmel hat zongoradarabot szerzett, saját zenekara volt, amelyet cylinderben, kék frakkban és gyémántberakásos puszpángfa karmesterpálcával vezényelt. De egész Angliában a birtokunk vezette be az alkalmazottjainknak az ingyenes orvosi ellátást. Noha apám (Charles) betegsége semmiféle előre megjósolható mintát nem követett, tünetei a skizofrénia egy fajtájára utaltak: mindenféle figyelmeztetés nélkül hol hihetetlen jókedve támadt, hol teljesen magába roskadt, hol nyugodtan, hol mániákusan viselkedett. Időnként bűbajos volt és kedves, de percekkal később zárkózott lett és ingerült. Rohamokban tört rá a végletes nagyvonalúság, ilyenkor minden vagyonát a hozzá legközelebb álló embernek akarta adni. Napokon át nem aludt, körbejárkált a házban, bekukkantott a szobákba anélkül, hogy bárkit vagy bármit különösebben nézett volna. Aztán összeomlott, és ebéd közben elaludt. A gyerekek és a személyzet állandóan rettegett, nehogy lerohanja őket egy mániákus rohama alatt. Aztán az egyik délután apám bement a fürdőszobába és magára zárta az ajtót. Aztán fogott egy kést és elvágta a torkát. 1923-ban még törvénybe ütköző cselekedet volt az öngyilkosság. Két és fél millió font vagyont hagyott hátra - akkori áron. Engem Párizsba küldtek lesbikus leányiskolába, ahol parókás nevelőnők rontottak meg bennünket csillagászati összegekért. Életem legelső botránya itt történt. Egy elszegényedett osztrák grófnő úgy vélte, itt a remek alkalom, hogy javítson családja anyagi helyzetén, ezért közzétette a lapokban a fia és az én eljegyzésem hírét. Erről azonnal cáfolatot jelentettünk meg. Nővérem, Miriam, Anglia egyik legnevesebb természettudósa lett. Egyetemi diplomakurzusra a szükséges tanulmányi végzettség hiányában nem juthatott be, ennek ellenére nyolc díszdoktori címmel ismerték el munkásságát. Felismertem, hogy a szenvedély akár élethivatás is lehet. Bátyám, Victor, többre becsülte a tudást a birtoklásnál. Jazz zongorista akart lenni. Egyetemi évei alatt barátai közt volt két fiú, Guy Burgess és Anthony Blunt, akik rávették Victort, hogy csatlakozzon vitakörükhöz. Később leleplezték őket, mint kémeket, s Victort is gyanúsították, hogy ő lett volna az ötödik szovjet kém Kim Philby csapatában. Victor még 1986-ban is védekezett. A sajtóban közzétett egy cikket *Nem voltam szovjet kém* címmel. Victor azonban a Cambridge Egyetem elvégzése után a Trinity College tagja lett. A háború alatt a katonai hírszerzésnek dolgozott. A bombák hatástalanítása közben tanúsított bátorságáért a Brit Birodalom Érdemrendjével tüntették ki, amit ő úgy kommentált, hogy a bonyolult feladatra remekül felkészült, amikor éveken keresztül Teddy Wilson és Art Tatum akkordjait próbálta utánózni. Ő tanított meg engem repülőgépet vezetni. Különc bőven akadt köztünk, mint unokahúgom, aki gyakran érkezett bálókra kedvenc kis patkányával, vagy Victor, aki méregdrága selyemköntösben vízízített, és bármikor, bárhol meztelenre vetkőzött, ha úgy hozta kedve.
- Férjed?

- 1935 nyarán egy franciaországi tengerparti üdülőhelyre utaztam Victorral. A brit társasági élet felkapott üdülőhelye volt. Az aranyifjak tömegesen özönlöttek, hogy hódoljanak a versenyek, szerencsejátékok és partik élvezetének. Itt ismertem meg Jules de Koenigswarter bárót, aki csodálatosan izgalmas, magabiztos és vonzó férfinak tűnt. Az eredetileg osztrák család több mint egy évszázada érkezett Franciaországba, és ahhoz a kozmopolita csoporthoz tartozott, amelyik országról országra utazgatott - hol üzleteltek, hol meg vadásztak és táncoltak. Szó szerint levett a lábamról a báró. Az ebéd még véget sem ért. Jules egyenesen a reptérre vitt, és elrepült velem de Havilland DH.85-ös típusú, akkoriban „Leopárdmoly” néven ismertté váló repülőgépén. Én voltam a navigátor. Jules a levegőben döbbszentelt rá, hogy nincs jogosítványom, térképet sem tudok olvasni. A vasúti sínek alapján tájékozódtam a levegőben. „Amíg nem volt köd, nem is volt semmi baj” - mondta később nekem. A táviratoknak és virágcsokrokknak, melyekkel bombázott, nem is tudtam ellenállni. Valósággal lerohant. Az eljegyzésre egy repülőgépet kaptam. Sajnos ezzel egy időben Liberty nevű testvérem lelkileg összeomlott. Egy előkelő new york-i koktélpartin azzal botránkoztatta meg a vendégeket, hogy a felkínált ételek helyett az asztalra kitett dekorációt fogyasztotta el.

- Nászutatok hogy telt?

- Izgalmasan. New Yorkból a Panama-csatornán át Los Angelesbe hajóztunk. Itt felszálltunk az OSK egyik járatára, hogy továbbutazzunk a Távol-Keletre. Amikor rosszul lettem a tengeri úton, a hajó japán orvosa annyira megrémült attól, hogy egy előkelő, nemesi rangban lévő hölgyet kell kezelnie, hogy a konzultáció nagy részét hajlongással töltötte, még orvosságot is elfelejtett felírni. Pekingben kemény párnán fekvé szívtuk az ópiumot. Egy gyönyörű gésa bontotta ki az apró narkotikum golyócskákat, hogy behelyezze pipáinkba. Repülő bérletünk, és átrepültünk a terület fölött, melyet elárasztott a Sárga-folyó. Elborzadva néztük a földönfutó családokat, akik a menekülés reményében kétségbeesetten integettek nekünk, de mi képtelenek voltunk segíteni. Folytattuk utunkat és végül hajszálon múlt, hogy életben maradtunk, amikor egy távoli helyen kényszerleszállást kellett végrehajtanunk. Végül felvett bennünket egy marhacsordát szállító teherautó, amely elvitt bennünket egy közeli faluba, ahol egy csótányokkal hemzsegó hotelben szálltunk meg. Csokoládén és whiskyn éltünk. Japánba kerültünk, ahol Jules egy rizspálinka ivó versenyen legyőzött egy újságmágnást és puskát vásárolt a piacon. Kobéban betértünk egy szexshopba, ahol zenélő szexjátékokat vásároltunk az otthon maradt barátoknak és családtagoknak. Amikor Viktor Rothschildot számon kérték a zenélő koton miatt (öröm esetén eljátszotta az Isten óvd a királynőt, azaz az angol nemzeti himnusz), akkor letagadta, hogy ismerne bármiféle de Koenigswartert, és úgy tett, mintha el sem tudná képzelni - mondta - ki küldhetett neki ilyen ízléstelen és felháborító tárgyakat.

- És mi történt a nászút után?

- Ó, azt részletesen megírta a Times.

- Hallgatlak.

- „Nászútjukról hazatérve Nica (Pannonica Rothschild) és Jules Koenigswarter Párizsban telepedett le, és miközben vidéki ház után kutattak a környéken. A jazz szerelmeseinek ez a város a „montmartre-i Harlem” maga volt a mennyország. Az első világháborút követően egy afrikai-amerikai katonákból álló, és leginkább a Harlem Hell Fighters néven ismert szakasz annyira beleszeretett a szabadság, egyenlőség, testvériség francia receptjébe, hogy mindannyian Párizsban maradtak. Harcoló alakulatként az amerikai egységek közül a Hell Fighters kapta a legtöbb kitüntetést a háborúban, békeidőben viszont ők elégítették ki a montmartre-i kis éjszakai klubok fekete jazz-zenészek iránti keresletét. A Szajna jobb partján hamarosan létrejött egy kisebb afrikai-amerikai közösség, amely főként vándorzenészekből állt, fiatal, nőtlen férfiak hadából. Fontos mérföldkő volt, amikor Django Reinhardt és Stéphane Grappelli véletlen találkozásának köszönhetően megalakult a Hot Club of France kvintett.

Párizs kihagyhatatlan állomása lett bármelyik ismertebb zenész európai turnéjának, így a házaspárnak lehetősége nyílt meghallgatni Coleman Hawkins-t, Dizzy Gillespie-t, Charlie Parkert, Duke Ellingtont. Akivel ekkor nem találkozhatott, az éppen Thelonious Monk volt, aki szívesebben maradt és játszott a megszokott new york-i környezetben, és ekkor éppen zenekart igyekezett verbuválni magának. A házaspár összebarátkozott franciaországi rokonai-val és gyakran találkozott velük a deauville-i és longchamp-i lóversenypályákon, ahol egyszerre hódolhattak a nagyvilági sportoknak és a divatnak. A család két ága között elszánt versengés folyt. Édouard de Rothschild 1934-ben és 1938-ban is megnyerte a világ egyik leg-rangosabb lóversenyét, a párizsi Prix de l'Arc de Triomphe-ot, kuzinja, Hannah de Rothschild öröksége pedig Hannah férjét, Lord Rosebert segített hozzá, hogy 1894 és 1944 közt négyszeres Derby-győztes legyen.”

- Mi okozta a legnagyobb megdöbbenést a családban?

- Amikor Victor eladta a háza összes vagyontárgyát, ami 125 000 fontot jövedelmezett, mai áron ez tízmillió fontnak felelne meg, s ezzel párhuzamosan megszűnt az angol pénzügyi életben a Rothschild család hegemoniája.

- És a legnagyobb pofon?

- 1934-ben Goebbels - hisz a náci rezsim már kezdetektől a bűnös zsidóság leghírhedtebb megtestesítőjének látta a Rothschild családot - megrendelt egy filmet (Die Rothschilds), amely a famíliát tette felelőssé a világ gondjaiért.

- Hogy reagált erre a család?

- Felemásan. Az egyik francia Rothschild, Edmond telepeket hozott létre Palesztinában és 50 millió dollárért 50 ezer hektár földet vett ott. Edmond azonban előre látta a problémákat és figyelmeztette levélben a Népszövetséget: „A küzdelem, amelyet azért folytatunk, hogy véget vessünk a Bolygó Zsidó vándorlásának, nem végződhet azzal, hogy közben megteremtjük a Bolygó Arabot.” A brit kormány ugyanebben az időben „ijesztően komplikáltak” nevezte a palesztin-kérdést. De volt más aspektus is. 1939-ben J. Edgar Hoover, az FBI vezetője is meghívta Lord Victor Rothschildot, hogy megvitassa vele a kémiai hadviselés kérdését.

- Hogy reagált erre báró Koenigswarter, a férjed?

- Elmenekült franciaországi birtokunkról. Csak egy kézzel rajzolt térképet hagyott nekem, amely azt mutatta, hogyan juthatunk el a tengerpartra, de ő beállt a hadseregbe. Először főhadnagy lett a roueni tartalékosoknál, majd 1940 januárjában kinevezték parancsnoknak egy légvédelmi zászlóaljhoz, amelynek az volt a feladata, hogy egy fejlett radarrendszert felügyeljen, és figyelmeztessen a közeledő ellenséges erőkre. 1940. május 10-én, amikor a németek lerohanták Franciaországot, Bordeaux-ban tartózkodott. A zászlóaljnak eleinte szerencséje volt, leszedtek egy Heinkel bombázót, de hamarosan körülvették őket az ellenséges tankok. Miután sikeresen átkeltek a Somme folyón, Jules utasította az embereit, hogy mielőtt tovább menekülnének a part mentén, semmisítsék meg az összes berendezést és üzemanyag-tartalékokat, amit nem tudnak magukkal vinni. Amikor értesült róla, hogy a francia kormány behódolt Németországnak, azonnal lemondott a tisztéről. Összegyűjtött egy 110 fős, tisztekből, altisztekből és önkéntesekből álló csapatot, majd egy Sobieski nevű lengyel hajón sikeresen átjutott Angliába, és önként jelentkezett a Szabad Francia Erőkhöz.

- Hogy alakult a te sorsod?

- Három nappal azelőtt, hogy a németek elfoglalták franciaországi kastélyunkat, gyermekeimmel egy magánrepülőn angliai birtokunkra szöktem.

- És ott?

- Fogadtuk az elszállásolt katonákat. Az egyikről kiderült, hogy Clarke Gable.
- Milyen volt?
- Jóképű.
- És a testvéreid?
- Miriam például csatlakozott Alan Turing Bletchley Park-i kódtörő csapatához és „segített néhány évvel lerövidíteni a háborút”. Rövid időre letartóztatták, mint ellenséges ügynököt, amikor a walesi parton egy tulajdonában lévő házikóban postagalambokat, egy kódokkal teli bőröndöt, valamint egy zsák kukoricát találtak. Kiderült, hogy a postagalambok tartása amolyan családi hobby, az úgynevezett kódok pedig matematikai rejtvények, amelyeket ő és Victor arra használtak, hogy formában tartsák az agyukat.
- És aztán?
- Férjem miatt én is beléptem a németek ellen a Szabad Francia Erőkhöz.
- És mi volt a feladatod?
- Kódtörés, de Lancaster bombázókkal is repültem Afrikában. Napokon belül átestem a malárián, egy napszúrásos és élve megúsztam egy közlekedési balesetet, amelyet én okoztam. A Lamy erődnél egy olyan férfi vett fel az autójára, aki épp a piacra tartott, hogy feleségét elcserélje néhány kutyára. Tuniszban vízhiány volt. Napi négy liter víz volt a katonák fejadagja. A kutyák annyira megszokták, hogy csak a borotválkozáshoz használt vizet ihatnak, hogy a háború után nem voltak hajlandók belekortyolni semmibe, aminek nem volt szappanszága.
- Hogy ért számotokra véget a háború?
- Férjemet és engem is kitüntettek. Engem hadnaggyá léptettek elő. Házasságom felbomlott - írta rólunk az *Esquire* magazin: „A házasságom azért bomlott fel, mert a férjem a dobot szerette, és régebben mindig összetörte a lemezeimet, ha elkéstem a vacsoráról, márpedig gyakran elkéstem.” Anyagilag is tönkrementünk. Vagyontárgyainkat először a németek foglalták le, majd a Vichy-kormányzat. A leltár szerint durván négyezer műtárgytól fosztottak meg bennünket. A háború alatt minden Rothschild család kissé tönkrement. Julest kinevezték Norvégia nagykövetének. El tudta tartani a családot, de én már gyűlöltem ezt a helyzetet.
- Hogyan oldódott meg?
- Jules Mexikóban diplomataként dolgozott, én gyakran átruccantam New Yorkba. 1949 telén beugrottam Teddy Wilsonhoz, hogy elköszönjek tőle, Ő volt Victor jazztanára. Ez alkalommal megkérdezte, hogy hallottam-e már egy Thelonious Monk nevű zenésztől, akinek most jelent meg az első albuma. Mivel még nem hallottam Monkról, Teddy elviharzott, hogy megkeresse a lemezt, aztán lejátszotta nekem. Azt éreztem, hogy nem hiszek a fülemnek. Hússzor meghallgattam, mert még soha nem hallottam ehhez foghatót. Lekéstem a repülőgépet, és soha nem mentem haza. A Stanhope szállodában laktam, és a Rolls Royce kocsimat sosem állítottam le. Szívesen lövöldöztem a szállodában villanykörtékre, míg levelet nem kaptam a szálloda igazgatójától: *„Nem bánjuk, hogy ha a személyzetre lövöldözik, de kérjük, hogy kímélje a csillárokat.”*
- Monk?
- Beteg ember volt. Hál istennek Eddie Henderson kezelte, mivel, amikor nem gyakorkodott a kórházban, Miles Davis-szel zenélt. Monk kórházba került, s Eddie Henderson jelen volt, amikor elektrosokkal kezelték. Másnap az intézet vezető pszichológusa a különböző tintapacákhoz kapcsolódó asszociációk elemzésére alkalmas Rorschach-teszt elvégzésére kérte Monkot. Sok szakember véleménye szerint ez a vizsgálat információkkal szolgál

a páciens személyiségjegyeiről és érzelmi reakcióiról. Henderson elbeszélése szerint Monk egy szóval sem kommentálta a tintapacákat, csak a gyűrűivel játszadozott és a padlót bámulta. Amikor az orvos egy újabb pacát mutatott neki egy gyerekről, aki a szülei jelenlétében egy hegedűn játszik, Monk a fejét rázta, elképedve az orvos bolondságán. „Semmit sem jelent, ez csak egy tintapaca” - mondta. A doktor egyre csak mutogatta Monknek az ábrákat, és kérte, hogy értelmezze őket. Végül Monk Hendersonra kacsintott, s így szólt hozzá: *„Ez a csávó jól berúgott.”* Mialatt Monk a Langlely betege volt, egyszer Henderson felügyeletével elengedték, hogy fellépjen egy koncerten. A pszichiátergyakornok kérve kérte a zenészt, hogy ne igyon, és főleg tudatmódosító szerhez ne nyúljon, hiszen már eleve be volt keményen gyógyszerelve. Monk abban a pillanatban, hogy megérkezett a klubba, rendelt egy tripla Jack Daniel's-t, leöblítette három sörrel, aztán szerzett egy gramm kokaint. Az adagot megfelezte, majd felfszippantotta mindkét orrlyukába. Mire ezzel végzett, már erősen izzadt, és öltönye úgy nézett ki, mintha beugrott volna egy medencébe. Folyt róla a veríték. Aztán felment a zenekari dobogóra. Táncikált és játszadozott a gyűrűivel. Aztán leült a zongorához, és épp csak annyira ütötte le a billentyűket, hogy azok egy árva hangot se adjanak ki. Egész este egy hangot se szólaltatott meg. Ez volt az utolsó fellépése.

- Mi szerettél benne a legjobban?
- Hogy a reptéri váróban piruettezni szokott.
- Köszönöm a beszélgetést.

Kerekes Tamás

Felhasznált irodalom

Hannah Rothschild: Pannonica, Helikon Kiadó, Budapest, 2014

Henry Gidel: Coco Chanel, Európa Kiadó, 2009

Diane Ducret: Hírhedt diktátorok asszonyai, Kossuth Kiadó, 2012

Eleanor Herman: Királynők szeretői, General Press, 2007

Gilles Plazy: Az igazi Marlene Dietrich , Józseveg Műhely Kiadó, 2006

Anna Nahowski titkos naplója, Palatinus Kiadó 1997

William Shawcross: Erzsébet, az anyakirálynő, Gabo Kiadó, 2011

Goce Smilevski: Freud húga, Libri Kiadó, Budapest, 2012

Mary Soames: A Churchill lány története, Holnap Kiadó 2014